

ELAZIĞ AĞZINDA GÖRÜLEN DEYİMLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Süleyman Kaan YALÇIN*

Remzi ÇALIŞIR**

Özet

Deyimler, ifadeye katmış olduğu canlılık, akıcılık ve zenginlik bakımından dilin söz varlığı içinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Elazığ ağzında, yazı dilimizin dışında kullanımı görülen deyimler ele alınmıştır “afur küfür et-”, “cecüğü gevşe-”, “degirmeni gitmiş şakşağını ara-”, “eren peren et-”, “gıcımılık gir-” vb gibi. Elazığ ağzıyla ilgili ağız çalışmalarında geçen metinlerden ve Derleme Sözlüğü’nden alınan bu deyimler; köken, yapı, anlam ve söz dizimi bakımından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deyim, ağız, Elazığ, Türkçe.

AN EVALUATION ABOUT THE IDIOMS OF THE ELAZIĞ DIALECT

Abstract

Idioms play an important role in the vocabulary of a language in terms of the briskness, fluency and the richness that they add to the expressions. In this study, the non-literary idioms of Elazığ dialect is dealt with “afur küfür et-”, “cecüğü gevşe-”, “degirmeni gitmiş şakşağını ara-”, “eren peren et-”, “gıcımılık gir-” etc. The idioms which are taken from the texts of the dialect-studies on the afore-mentioned Elazığ dialect and from Derleme Sözlüğü are evaluated with respect to origin, structure, meaning and syntax.

Keywords: Idiom, Dialect, Elazığ, Turkish.

Giriş

Deyimler, bir dilin sözcükleri ve bu sözcüklerle oluşturulan atasözleri, ikilemeler, kalıp ifadeler ve diğer anlatım biçimleri gibi o dilin söz varlığını oluşturan unsurların başında gelmektedir. Batı dillerinden Fransızca da locution; İngilizcede locution, idiom, formula, expression; Almancada ausdruch, redensart; Rusçada frazeologizm, obraznoye, vırajeniye diye adlandırılan ve Osmanlıcada uzun süre darbimesel daha sonraki dönemlerde ise ta’bir ve ıstılah kavramlarıyla¹ karşılanan deyim, “belli bir anlama gelmek üzere iki veya ikiden artık kelimeden meydana gelmiş söz öbeği”² anlamına gelmektedir. Deyimleşmede esas olan, kalıplaşmaya uğrayan kelimelerin, kendi anlamlarından sıyrılarak yeni bir anlamı karşılar duruma gelmeleridir. Deyimleşmede aktarmalardan, benzetmelerden ve somutlaştırmalardan faydalanılmaktadır.³

* Yrd. Doç. Dr.; Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, skyalcin23@hotmail.com.

** Yüksek Lisans Öğrencisi; Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, remzi_23@hotmail.com.

¹ Ahmet Turan Sinan, *Türkçenin Deyim Varlığı*, Kubbealtı Yay. Malatya, 2001 s. 5.

² Türk Dil Kurumu, *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, TDK. Yay. Ankara, 1949 s. 57.

³ Mustafa Özkan, Deyimleşmiş İkilemeler, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, (20–26 Eylül- 2004), TDK Yay. Ankara, 2004 C. II. s. 2289.

Deyimler anlatıma akıcılık ve canlılık kazandıran dil birlikleridir. Bu dil birlikleri anlatımı güzelleştirdiği ve canlı kıldığı gibi ait olduğu dili konuşan toplumun zekâsını, espri yeteneğini, nüktedanlığını ve düşünce dünyasını da ortaya koymaktadır. Çünkü sayfalarla anlatılamayan duygu, düşünce, istek ve hayaller; ancak “dil, tabiat ve insan arasındaki yoğrulmanın bir ürünü”⁴ olan deyimlerle anlatılabilmektedir.

Türk dili, deyim zenginliği bakımından diğer dillere nazaran çok ileridedir. Sadece yazı dilindeki deyimler göz önüne alındığında bile bu durum açıkça görülmektedir. Ancak Türkçenin deyim zenginliği bununla da kalmaz; çünkü yazı dilinde olmadığı halde çeşitli Anadolu ağızlarında yer alan daha birçok deyim vardır. Aksan da Türkçenin deyim varlığının yazı dilinde altı bine, bölge ağızlarında ise beş bin beş yüze yaklaştığını vurgulamaktadır⁵.

Bu çalışmada, yazı dilinde yer almayan veya yazı dilinde yer aldığı halde değişik anlamlarla kullanılan Elazığ ağızına ait deyimler ele alınarak Türkçenin deyim varlığına katkıda bulunulmaya çalışılacaktır. “cıgzılığ et-, pompul çığar-, yazığı gel-, daban döğ-, hınç et-, ellerde illerde galası, haçonun hançeri, erzi gırıh” gibi deyimler yazı dilinde olmayıp Elazığ ağızında görülen deyimlerden sadece bazılarıdır. Çalışmaya konu edilen yöre ağızlarıyla ilgili ağız çalışmalarındaki metinlerden ve Derleme Sözlüğü’nden yola çıkılarak tespit edilen deyimler köken, yapı, söz dizimi ve anlam özellikleri bakımından değerlendirilecektir.

1. Köken Bakımından Deyimler

1.1. Türkçe Sözcüklerden Oluşanlar

Deyimlerin büyük çoğunluğu Türkçe sözcüklerden oluşmaktadır. Bu kısımda bütün sözcükleri Türkçe olan deyimler yer almaktadır: **acığ et-** (EYSV. 1), **bakış görüş et-** (EYSV. 14), **bizzotluğ et-** (EYSV. 20), **cıgzılığ et-** (EYSV. 29), **cıpbik gözlü** (EYSV. 31), **çapa gelmek** (EYSV. 36), **çor değ-** (EYSV. 44), **daban döğ-**(EYSV. 48), **elli töreli yap-** (EYSV. 64), **gargış/garış ver-** (DS. 1924) (EYSV. 80-81), **gavara çek-** (EYSV. 82), **hapahap gel-** (DS. 2277) (EYSV. 103), **imi timi yoğ** (EYSV. 120), **lıp lıp bağ-** (EYSV. 144), **pompul çığar-** (EYSV. 174), **sakalina gül-** (EYSV. 180), **tel vur-** (DS. 3873) (EYSV. 203), **toz vèr-** (EYSV. 209), **vıtvıtık düş-** (EYSV. 220), **yalama ol-** (DS. 4137) (EYSV. 221), **yazığı gel-** (EYSV. 224),

⁴ Samiha Ayverdi, *Türkçenin Nakışları*, (Yayına Hazırlayan: Kazım Yetiş), Kubbealtı Yay. İstanbul, 1993 s. XI.

⁵ Doğan Aksan, *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yay. Ankara, 1996 s. 32.

1.2. Türkçe ve Yabancı Sözcüklerden Oluşanlar

Bu kısımdaki deyimler hem Türkçe hem de diğer dillerden dilimize geçmiş olan yabancı sözcüklerden oluşmaktadır: **afur** (Ar.) **küfür et-** (EYSV. 2), **avara** (Far.) **et-** (EYSV. 9), **balık** (Ar.) **oyna-** (DS. 508) (EYSV. 14), **cenk** (Far.) **al-** (EYSV. 28), **çeç** (Far.) **et-** (DS. 1105) (EYSV. 38), **erzi** (Ar.) **ğırır** (EYSV. 67), **farş malamat** (Far. + Ar.) **ol-** (EYSV. 71), **fit** (İng.) **ol-** (EYSV. 74), **gora** (Far.) **goy-** (EYSV. 89), **gulp** (Yun.) **tağ-** (EYSV. 95), **haçonun haçneri** (Ar. + Far.) (EYSV. 101), **hapaganı** (Ar.) **gağ-** (EYSV. 102), **horata** (Rum.) **et-** (EYSV. 113), **mitel** (Yun.) **at-/esgit-/yay-** (EYSV. 153), **mosdurluğdan** (Yun.) **gel-** (EYSV. 153), **teşenüş** (Ar.) **ol-** (EYSV. 204), **zivanadan** (Far.) **çır-** (EYSV. 233).

1.3. Kökeni Bilinmeyen Sözcüklerden Oluşanlar

Bu kısımda köken açısından birinci sözcüğü bilinmeyen diğer sözcüğü ise bilinen sözcüklerden oluşmakta olan deyimler yer almaktadır: **dabuğ** (?) **at-** (EYSV. 48), **etah** (?) **getür-** (EYSV. 68), **forta** (?) **at-/fort** (?) **et-** (EYSV. 75), **hıştige** (?) **gel-** (EYSV. 111), **lebedir** (?) **ol-** (EYSV. 143), **leh** (?) **düş-** (EYSV. 143).

2. Söz Dizimi ve Şekil Bilgisi Bakımından Deyimler

2.1. Bir/Birkaç İsimle Bir Fiilden Oluşanlar

ad vur- (EYSV. 2), **burun gıvrır-** (EYSV. 25), **daban döğ-** (EYSV. 48), **duman tut-** (EYSV. 60), **etah getir-** (EYSV. 68), **hayıf al-** (EYSV. 105), **huya gel-** (EYSV. 115), **nefes değ-** (EYSV. 156), **şerbet iç-** (DS. 3762) (EYSV. 195).

1.2. Bir/Birkaç İsimle Bir Yardımcı Fiilden Oluşanlar

afur küfür et- (EYSV. 2), **boyun ol-** (EYSV. 23), **dalap ol-** (DS. 1334) (EYSV. 50), **fit ol-** (EYSV. 74), **hıj et-** (EYSV. 108), **hınç et-** (EYSV. 109), **yalama ol-** (DS. 4137) (EYSV. 221), **yeldir etme-** (EYSV. 226).

2.3. Bir Fiil Grubu Şeklinde Oluşanlar

2.3.1. İsim Fiil Grubu Şeklinde Kalıplaşanlar

yerden yığma (DS. 4250) (EYSV. 226).

2.3.2. Sıfat Fiil Grubu Şeklinde Kalıplaşanlar

yolyemez (EYSV. 228), **ellerde illerde galası** (DS. 1721) (EYSV. 64).

2.3.3. Zarf Fiil Grubu Şeklinde Kalıplaşanlar

bola töke ol- (EYSV. 22); tike tike et- (EYSV. 206).

2.4. İsim Tamlaması Biçiminde Kalıplaşanlar

elin körü (DS. 1725) (EYSV. 64), haçonun haçneri (EYSV. 101), hoca düğünü (EYSV. 112), gurabiye çocuğu (EYSV. 95).

2.5. Sıfat Tamlaması Biçiminde Kalıplaşanlar

altı parmağ (DS. 232) (EYSV. 5), boş beleş (EYSV. 23), dillidüdük (EYSV. 56), hırhı gotik (EYSV. 110), körocağ (EYSV. 138), yağlı kara (DS. 4123) (EYSV. 221).

2.6. Kısaltma Grubu Biçiminde Kalıplaşanlar

2.6.1. İsnat Grubu Biçiminde Kalıplaşanlar

ağzı açuğ (DS. 116) (EYSV. 3), ağzı ğara (DS. 118) (EYSV. 3), aklı ğısa (EYSV. 4), burnu üşgek (EYSV. 25), erzi ğırığ (EYSV. 67), gulağı delük (EYSV. 95), gulağı kesük (EYSV. 95).

2.6.2. Yönelme Grubu Biçiminde Kalıplaşanlar

çapa gelmek (EYSV. 36), dibine darı ek- (EYSV. 56), eme geçme/yara- (DS. 1732-1734) (EYSV. 65), êngine ver- (DS. 1755) (EYSV. 66), ğırnava gel- (EYSV. 89), hıştige gel- (EYSV. 111), huya gel- (EYSV. 115), öğüre gel- (EYSV. 163), sakalına gül- (EYSV. 180), yola vur- (EYSV. 228).

2.6.3. Bulunma Grubu biçiminde Kalıplaşanlar

ellerde illerde galası (DS. 1721) (EYSV. 64), manada ol- (EYSV. 148).

2.6.4. Uzaklaşma Grubu Biçiminde Kalıplaşanlar

yerden yığma (DS. 4250) (EYSV. 226), zivanadan çığ- (EYSV. 233).

2.7. İkilme Biçiminde Kalıplaşanlar

2.7.1. Aynı Kelimelerin Tekrarlanmasıyla Kurulanlar

cop cop et- (DS. 891) (EYSV. 32), gıvış gıvış et- (DS. 2064) (EYSV. 89), hap hap et- (DS. 2278) (EYSV. 103), lıp lıp bağ- (EYSV. 144), mel mel bağ- (EYSV. 150).

2.7.2. Eş veya Yakın Anlamlı Kelimelerin Tekrarlanmasıyla Kurulanlar

bakış görüş et- (EYSV. 14), **bola töke ol-** (EYSV. 22), **farş malamat et-** (EYSV. 71), **yayan yapıldağ** (DS. 4209) (EYSV. 224).

2.7.3. Zıt Anlamlı Kelimenin Tekrarlanmasıyla Kurulanlar

heye yoğa (EYSV. 108).

2.7.4. Ses Benzerliğine Dayalı Sözcüklerin Tekrarlanmasıyla Kurulanlar

afur küfür et- (EYSV. 2), **dangul dungul** (EYSV. 51), **eren peren et-** (DS. 1766) (EYSV. 66), **herenk perenk ol-** (EYSV. 107), **imi timi yoğ** (EYSV. 120).

2.7.5. Yansımali Sözcüklerin Tekrarlanmasıyla Kurulanlar

cop cop et- (DS. 891) (EYSV. 32), **hap hap et-** (DS. 2278) (EYSV. 103).

3. Anlam Bakımından Deyimler

3.1. Ad Aktarması

ağzı ver- (DS. 100) (EYSV. 2), **el tut-** (DS. 1728) (EYSV. 65), **nefes değ-** (EYSV. 156), **toz vèr-** (EYSV. 209), **yüz al-** (H. E. Ş.)

3.2 Deyim Aktarması

burnu üsgek (EYSV. 25), **muruzunu eg-** (EYSV. 155), **gurabiye çocuğu** (EYSV. 95), **ağzı ğara** (DS. 116-118) (EYSV. 3).

3.3. Kinaye

ağzı açuğ (DS. 116) (EYSV. 3), **ayağ vur-** (EYSV. 9), **burnunu tik-** (EYSV. 25), **çiçekleri yarıl-** (EYSV. 42), **gözboyacı** (DS. 2175) (EYSV. 94), **gulağı delük** (EYSV. 95).

3.4. Mübalağa

cin cücüğü (EYSV. 31), **dillidüdük** (EYSV. 56), **güneyi kuzeyi ota-** (EYSV. 99), **yuğusu sel ol-** (EYSV. 229).

Anlam bakımından aktarma, benzetme ve sanatlı söyleyişe dayanılarak yapılan bu tasnife, ayrıca anlamca farklılık arz eden dua, beddua ve argo içeren deyimler de eklenilebilir:

3.5. Dua veya Beddua İçerikli Olanlar

baba çıha (DS. 448) (EYSV. 13), **elin körü** (DS. 1725) (EYSV. 64), **etlerin töküle** (DS. 1788) (EYSV. 68), **üz eti yere tökül-** (EYSV. 217).

3.6. Argo İçerikli Olanlar

cecüğü gevşe- (EYSV. 28), **dalap ol-** (DS. 1334) (EYSV. 50), **erzi gırılı** (EYSV. 67), **gızan ol-** (DS. 2068) (EYSV. 89), **şeytan gül-** (EYSV. 195), **tekeye gel-** (DS. 3865) (EYSV. 202), **yüzünü karala-** (EYSV. 230).

Sonuç

Elazığ ağzında yazı dilinde yer almayan veya yazı dilinde yer aldığı halde değişik anlamlarla kullanıldığı tespit edilen 256 deyim çalışmanın sözlük kısmında madde başı olarak verilmiştir. Bu deyimlerden 61 tanesi aynı zamanda Derleme Sözlüğü'nde de geçmektedir.

Deyimler, Türkçenin hemen her döneminde kullanılan söz varlığı unsurlarındandır. Örneğin, Orhun Yazıtları'nda, Kutadgu Bilig'te, Divanü Lugât'it Türk'te bugün de kullanılan birçok deyim rastlanmaktadır: Orhun Yazıtları'nda 'unutulmak, adı sanı yok olmak' anlamında "atı küsü yok bolmak" (Kültigin, doğu: 25), 'ağlayıp sızlamak, perişan olmak, gözü yaş dolmak' anlamında "közü kaşı yablak bolmak" (Bilge Kağan, kuzey: 11), 'çok çalışıp çabalamak, kan ter içinde kalmak' anlamında "kızıl kanın tökütme", "kara terin yügürtme" (Tonyukuk, II doğu: 1-2)⁶; Kutadgu Bilig'te 'düzenli bir şekilde sıralamak, inci gibi dizmek' anlamında "tizip yinçüleyü", 'cömert olmak, eli açık olmak' anlamında "king elig", 'utanmak, yenilmişlik ve başı öne eğilmek' anlamında "başı kaçırılı", 'surat asmak' anlamında "yüzüngni kaçartma"⁷; Divanü Lugât'it Türk'te 'yüreği parçalanmak' anlamında "yardı mening yürek", 'kanı kanla yıkamak' anlamında "kanığ kan bile yumas", 'cin çarpmışa dönmek' anlamında "cin tutmuş gibi", 'gözü dumanlanmak' anlamında "közi pus boldu"⁸.

Elazığ ağzında dilin her döneminde kullanılmış olan deyimlerin çok zengin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Elazığ ağzı, bu zengin deyim varlığına sahip olmanın yanında Türkçenin en eski dönemlerinde kullanılmış olan birçok sözcüğü deyimlerinde yaşatmasıyla da büyük bir öneme sahiptir. Elazığ ağzındaki deyimlerin Türkçenin eski dönemlerine ait arkaik unsurlar taşıdığı şu örneklerde görülmektedir: Örneğin 'Düşmek, dağılmak; çok yorularak bitkin duruma gelmek' anlamında kullanılan "hersipers ol-" (EYSV.

⁶ Doğan Aksan, *En Eski Türkçe'nin İzlerinde*, Simurg Yay. İstanbul, 2000 s. 94-95.

⁷ Yusuf Has Hacıp, *Kutadgu Bilig*, (Çev: Reşit Rahmeti Arat), TDK Yay. Ankara, 1991 s. 5-21-64-80.

⁸ Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi* C. II (Çev. Besim Atalay), TDK Yay., Ankara 1992, s. 33-66-93-124.

107) deyimindeki “pers” sözcüğü ‘tersine dönmek, çarpılmak’ anlamına gelen ‘pers’ (YTS. 173) sözcüğünden gelmektedir. “Çok dövmek, ezmek’ anlamına gelen “pestil et-” deyimindeki ‘pestil’ sözcüğü de Türkçenin eski dönemlerinde aynı anlama gelen ‘bestil’ (YTS., 31) şekliyle yer almaktadır. Ayrıca “acımak” anlamına gelen “yazığı gel-” (EYSV. 224) deyimindeki “yazık” sözcüğü Eski Türkçede “günah” anlamındaki “yazuğ” sözcüğüne dayanmaktadır.⁹

Sonuç olarak, Elazığ ağzının bugün yazı dilinde kullanılmayan veya yazı dilinde kullanıldığı halde farklı anlamlar taşıyan pek çok deyim barındırması, yaşatması ve sahip olduğu deyim varlığı içerisinde Türkçenin en eski dönemlerine ait arkaik birçok unsuru ihtiva etmesi, Türkçemizin eskiliğini, canlılığını ve zenginliğini ortaya koymasından büyük bir önem taşımaktadır.

Sözlük

-A-

acığ et- (T.): Nispet yapmak, imrendirmek (EYSV. 1).

ad vur- (T.): Ad koymak, isim vermek (EYSV. 2).

afağannar bas- (Ar. + T.): Sinirlenmek, canı sıkılmak (EYSV. 2).

afur küfür et- (Ar. + T.): Öfkeyle ağzına geleni söylemek (EYSV. 2).

ağız ver- (T.): 1. Akıl vermek, öğütlemek, kışkırtmak; 2. Büyüğe karşı gelmek, karşılık vermek; 3. Söz verince vaatte bulunmak (DS. 100) (EYSV. 2).

ağzı açuğ (T.): Boşboğaz, geveze, sır tutmaz (DS. 116) (EYSV. 3).

ağzı ğara (T.): 1. Boşboğaz, geveze, sır tutmaz (DS. 116); 2. Arabozucu, dedikoducu, kovcu (DS. 118); 3. Kötü, kara haber vermekten hoşlanan (DS. 118) (EYSV. 3).

ağlı çuğ- (Ar. + T.): Başka bir şey düşünememek, aşırı derecede heyecanlanmak (EYSV. 3).

ağlı ğısa (Ar. + T.): Aklı az, akılsız (EYSV. 4).

alamet/elemet et- (Ar. + T.): Yaygara çıkarmak, bağırarak, çağırarak, şaşkınlık göstermek (EYSV. 4-64).

⁹ Nadelyaev, V. M. ve diğerleri, *Drevnetyurskiy Slovar*, Leningrad, 1969, s. 251.

altı parmağ (T.): Uğursuz adam (DS. 232) (EYSV. 5).

ar_et- (Ar. + T.): Utanmak, hayâ etmek (EYSV. 7).

aşuğ at- (T.): Âşık kemiği ile kumar oynamak, yarışmak (EYSV. 9).

avara et- (Far. + T.): Bir kimseyi işinden alıkoymak, oyalamak (EYSV. 9).

avura çek-/et- (T.): Asma çubuklarını toprağa gömerek yeni kökler elde etmek (DS. 386) (EYSV. 10).

ayağ tut- (T.): İlerde söylenecek bir söze zemin hazırlamak (DS. 399) (EYSV. 10).

ayağ vur- (T.): Engellemek, evlenmek üzere istenen bir kızı kötüleyerek evlenmesine mani olmak (EYSV. 9).

-B-

baba çığa (T.): 1. Vücutta iyileşmeyecek ur ve yaralar çıkmak (EYSV. 13); 2. Öl, geber anlamında ilenç olarak kullanılır (DS. 448) (EYSV. 13).

baç et- (T.): Öpmek (EYSV. 13).

bakış görüş et- (T.): Alakadar olmak, ilgilenmek (EYSV. 14).

balık oyna- (Ar. + T.): Şimşek çakmak (berk > balk > balık) (DS. 508) (EYSV. 14).

bar bağla- (T.): Kir bağlamak, kirlenmek (EYSV. 15).

bar tut- (T.): Kir tutmak, kir tabakasının oluşması (EYSV. 15).

başsağ et- (T.): Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalanları toplamak (DS. 551) (EYSV. 16).

bay ol- (T.): Zenginleşmek (DS. 583) (EYSV. 16).

bizik et- (T.): İşemek (DS. 676) (EYSV. 20).

bizzotluğ et- (T.): Oyun bozanlık etmek, karıştırmak (EYSV. 20).

bola töke ol- (T.): Çok fazla olmak, bol olmak (EYSV. 22).

boşa/boşuna al- (T.): Alay etmek, dalga geçmek (DS. 743) (EYSV. 23).

boş beleş (T.): İşe yaramaz (EYSV. 23).

boyun ol- (T.): Kefil olmak, birine yardım etmeye söz vermek (EYSV. 23).

burnunu tik- (T.): Küsmek, gücenmek (EYSV. 25).

burnu üsgek (T.): Mağrur, kibirli (EYSV. 25).

burun gıvır- (T.): Bir şeyi istememek, beğenmemek, önem vermemek (EYSV. 25).

-C-

calkazanlıh et- (T.): Komiklik, hokkabazlık yapmak (EYSV. 27).

cecüğü gevşe- (T.): Kendini salmak, gevşemek, canı çekmek (EYSV. 28).

cenk al- (Far. + T.): Üzümün yeşil pas tutması ile ilgili bir hastalık (EYSV. 28).

cıgızlıh et- (T.): Oyunbozanlık etmek (EYSV. 29).

cıpbik gözlü (T.): Gözleri küçük ve çukurda olan kişi (EYSV. 31).

cin cücüğü (Ar. + T.): Küçük, çelimsiz fakat zeki ve yaramaz çocuk (EYSV. 31).

cindilli (Ar. + T.): Kötü huylu, sinirli; her şeyden huylanan (EYSV. 31).

cop cop et- (T.): Yıkanmak (DS. 891) (EYSV. 32).

cuğap et- (Ar. + T.): Yapılan işten vazgeçmek, karşı çıkmak, takati kalmamak (EYSV. 32).

-Ç-

çapa gelmek (T.): Aldatılmak (EYSV. 36).

çapdüzen (T.): Yalancılık, düzenbazlık, üç kağıtçılık (EYSV. 36).

çaputuna ataş düş- (T. + Far. + T.): Çok telaşlanmak (HEŞ. 34).

çarşaf açmak (Far. + T.): Evden bir yakınının ayrılışından doğan üzüntüyü, sevilen bir dostla paylaşması (HEŞ. 34).

çeç et- (Far. + T.): İri samandan buğdayı ayırmak (DS. 1105) (EYSV. 38).

çimdik at- (T.): Birinin etini iki parmak ucu arasında kıştırarak sıkmak (EYSV. 40).

çıtma at- (T.): Çifte atmak (EYSV. 42).

çıtma çal- (T.): Parmak şıklatmak (EYSV. 42).

çiçekleri yarıl- (T.): Çok sevinmek, içi içine sığmamak (EYSV. 42).

çin salla- (T.): Omuz sallamak (EYSV. 43).

çoç et- (T.): Oturmak, çömelerek oturmak (EYSV. 44).

çor değ- (T.): Hastalık istila etmek, hastalıktan tükenmek (EYSV. 44).

-D-

daban döğ- (T.): Bir iş için bir yere çokça gidip gelmek, fazlaca yürümek (EYSV. 48).

dabuğ at- (? + T.): Aldatmak, verdiği sözün icabını yapmamak, ortakların birbirine hile yapması (EYSV. 48).

dada gel- (T.): Tatlanmak, tada gelmek (EYSV. 48).

dadını al- (T.): Kârlı ve hoşça giden bir işe alışmak, sık sık yapmak (EYSV. 48).

dado/dodo yürü- (T.): Çocuğun yeni yürümeye başlaması (EYSV. 48).

dalap ol- (T.): Dişi hayvan çiftleşmek istemek, erkek istemek (DS. 1334) (EYSV. 50).

dalda et- (T.): Gölge etmek, ışığına engel olmak, etraftan görünmesini engellemek (DS. 1341) (EYSV. 50).

damarı bozuğ (T.): Soysuz, cibiliyetsiz (EYSV. 51).

dangul dungul (T.): Patavatsız, münasebetsiz kişiler (EYSV. 51).

dayağ ver- (T.): Bedeni kuvvetlendirmek için oruca ara vermek (DS. 1385) (EYSV. 52).

dayağ ver- (T.): Destek yapmak (DS. 1385) (EYSV. 52).

degirmeni gitmiş şakşağını ara- (T.): Önemli kısmını kaybedip önemsiz olanı korumaya çalışmak (EYSV. 52-53).

deh düş- (T.): Dikkat etmek, dikkatle bakmak dinlemek (EYSV. 53).

denk ol- (Far. + T.): Aşırı yorgunluktan takatsiz kalmak, sersem, deli olmak (EYSV. 54).

dıngılafistik at- (T.): Takla atmak (EYSV. 55).

dibine darı ek- (T.): Ortada hiçbir şey bırakmamak, her şeyi silip süpürmek (EYSV. 56).

dil çırt- (T.): Özentili olarak ince konuşmaya çalışmak, İstanbul ağzını kullanmak (EYSV. 56).

dillidüdük (T.): Gevece, dedikoducu (EYSV. 56).

dododa dur- (T.): Çocuğun ayakta durması (EYSV. 57).

dombalağ gıl- (T.): Takla atmak (EYSV. 58).

duman tut- (T.): Efkârlanmak, dertlenmek, çaresiz kalmak (EYSV. 60).

dumdik at- (T.): Yanlış yapmak (söz) (EYSV. 60).

düş gel- (T.): Denk gelmek, karşılaşmak (EYSV. 61).

düzgün sür- (T.): Pudra, allık sürmek, süslenmek (EYSV. 61).

-E-

ecüğü sızla- (T.): Arzu duymak (EYSV. 63).

ellerde illerde galası (T.): Kimsesiz, öksüz, yetim kalasın, ilenç, beddua (söz) (DS. 1721) (EYSV. 64).

elin körü (T.): Bir çeşit ilenç, beddua (DS. 1725) (EYSV. 64).

elli töreli yap- (T.): Bir işi usulüne uygun yapmak (EYSV. 64).

élmini bul-/getür- (T.): Bir işin kolayını, usulünü bulmak, uydurmak (EYSV. 64-65).

el tut- (T.): Daralan bir kimseye yardım etmek (DS. 1728) (EYSV. 65).

eme geçmek/yara- (T.): İşe yaramak, yararlı olmak (DS. 1732-1734) (EYSV. 65).

emek ye- (T.): Emek çekmek (EYSV. 65).

ëngine ver- (T.): Kuşun yüksek bir yerden aşağı doğru uçuşması (DS. 1755) (EYSV. 66).

eren peren et- (T.): Darmadağın et-; karıştırmak (DS. 1766) (EYSV. 66).

erzi gırılı (Ar. + T.): Namussuz, utanmaz, arlanmaz (EYSV. 67).

esemesi oñunma- (Ar. + T.): Adı, sanı olmamak (EYSV. 67).

esip savur- (T.): Düşüncesizce bağırıp çağırarak, sövmek (DS. 1782) (EYSV. 67).

etah getür- (? + T.): Usanmak, usanç gelmek, İllallah etmek (EYSV. 68).

etlerin töküle (T.): İlenç olarak kullanılır, Ölesin anlamında beddua (DS. 1788) (EYSV. 68).

-F-

farılı gel- (Ar. + T.): Vaz geçmek (EYSV. 71).

farş malamat et- (Far. + Ar. + T.): Gizli yapılan bir işi açığa çıkarıp rezil etmek (EYSV. 71).

farş malamat ol- (Far. + Ar. + T.): Gizli yapılan bir işin açığa çıkması, rezil olmak (EYSV. 71).

farş ol- (Far. + T.): Gizli yapılan bir işin açığa çıkması, rezil olmak (EYSV. 71).

faş et- (Far. + T.): Açığa vurmak, sır açıklamak (EYSV. 71).

fehli bozuğ (Ar. + T.): Kötü düşünceli, düzenbaz (EYSV. 72).

filfozda gal- (Ar. + T.): Açıkta kalmak, yokluk (EYSV. 74).

fink at- (T.): Çok gezmek, boş boş gezmek, aylak aylak gezmek (EYSV. 74).

fit ol- (İng. + T.): Oyunda, kumarda alacaklı verecekli olmamak, bir mal çıkışma ya da ayırmada alacak verecek olmamak (EYSV. 74).

forta at-/fort et- (? + T.): Palavra atmak, yalan ile övünmek (EYSV. 75).

fosa bırak- (T.): Tarlanın sürülmesini en nemsiz olduğu zamana bırakmak (DS. 1877) (EYSV. 75).

-G-

gabala al- (Ar. + T.): Bir işi götürü almak (DS. 1882) (EYSV. 77).

gadasını al- (Ar. + T.): Dert ve üzüntü paylaşmak (EYSV. 77).

ğadit gal-/ol- (Ar. + T.): İyice zayıflamak, bir deri bir kemik kalmak (EYSV. 77).

ganat süpür- (T.): Sevgi ve istekle koşup gelmek (EYSV. 79).

garaya gel- (T.): Bir beddua (EYSV. 79).

gargış/garış ver- (T.): Saygısızca cevap vermek (DS. 1924) (EYSV. 80-81).

gaşşah dur- (T.): Gelen birini karşılamak için yol boyunca sıraya geçmek, dizilmek (DS. 1934) (EYSV. 82).

gavara çek- (T.): Yellenmek, osurmak (EYSV. 82).

gaydah ol- (T.): Delilik belirtileri göstermek (DS. 1944) (EYSV. 83).

gelinlik et- (T.): Gelinin bir zaman kocasının akrabalarının yanında başını örterek, konuşmamak (DS. 1981) (EYSV. 84).

gıcık ver- (T.): Kışkırtmak, tahrik etmek (DS. 2027) (EYSV. 85).

gıcımılık gir- (T.): Yerinde duramamak, rahatsız olmak (EYSV. 85).

gıjjigi gağ- (T.): Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek (EYSV. 86).

güle boz- (T.): Dengesiz hareketler yapan insan için kullanılan bir kalıp söz, ibare, dengesiz (EYSV. 87).

gılı gılına (T.): Tamı tamına, tastamam, mili miline (EYSV. 87).

ğırnava gel- (T.): Dişi kedinin çiftleşmek istemesi (EYSV. 89).

gıvış gıvış et- (T.): Rahatsızca o yana bu yana bükülmek (DS. 2064) (EYSV. 89).

gızan ol- (T.): Kedi, köpek vb. dişi hayvan, erkek istemek (DS. 2068) (EYSV. 89).

gola git- (T.): İmece usulü yardımlaşmak (EYSV. 90).

gora goy- (Far. + T.): Havaya girmek, kendini bir şey sanmak (EYSV. 89).

gorda hopla- (Far. + T.): Mezarda rahat olmamak, kabir azabı çekmek (EYSV. 91).

gör_êt-/göre git- (T.): Yeni doğan çocuğu görmeye gitmek (EYSV. 93).

göynü daral- (T.): Sıkılmak (EYSV. 93).

göynü düş- (T.): Sevmek, aşık olmak (EYSV. 93).

göynünden gayna- (T.): İçinden gelmek, istemek (H.E.Ş. 48)

gözboyacı (T.): El çabukluğu ile karşısındakileri aldatan, illizyonist, sihirbaz (DS. 2175) (EYSV. 94).

gulağı delük (T.): Her şeyi, her dedikoduyu duyup işiten (EYSV. 95).

gulağı kesük (T.): Karışık işlere girip çıkmış, feleğin çemberinden geçmiş, işini bilen kimse (EYSV. 95).

gulp tağ- (Yun. + T.): Birisine ya da bir mala kötülük yakıştırmak, kötölemek (EYSV. 95).

gurabiye çocuğu (T.): Kibar, nazik, çitkırıldım, zora dayanamayan (EYSV. 95).

gurka gel-/ğurt ol- (T.): Kümes hayvanları kuluçka olmak, tavuğun kuluçkaya yatması (DS. 2188) (EYSV. 96).

gurka yat- (T.): Kuluçkaya yatmak (EYSV. 96).

güneyi kuzeyi ota- (T.): Her şeyi bilen, gün görmüş (EYSV. 99).

-H-

haçonun haçneri (Ar. + Far. + T.): Bir işi desinler için yapmak (EYSV. 101).

hadar ol- (Ar. + Far. + T.): Dikkatli olmak, sakınmak, haberdar olmak (EYSV. 101).

- hapaganı gağ-** (Ar. + T.): Sinirlenmek, küsmek, darılmak (EYSV. 102).
- hapahap gel-** (T.): Karşılaşmak, karşı karşıya gelmek, yüz yüze gelmek (DS. 2277) (EYSV. 103).
- hapanda gal-** (T.): Kimsesiz ve darda kalmak (EYSV. 103).
- hap hap et-** (T.): Yemek (DS. 2278) (EYSV. 103).
- hayıf al-** (Ar. + T.): Öç almak (EYSV. 105).
- heder et-** (Ar. + T.): Telef etmek, eziyet etmek (EYSV. 106).
- henek et-** (? + T.): Şaka yapmak, alay etmek (DS. 2338) (EYSV. 107).
- herenk perenk ol-** (T.): Kırılıp dökülmek, darma dağın olmak (EYSV. 107).
- hersipers ol-** (Ar. + T.): Düşmek, dağılmak; çok yorulularak bitkin duruma gelmek (EYSV. 107).
- heye yoğa** (T.): Olur olmaza, vara yoğa (EYSV. 108).
- hıj et-** (Ar.): Saldırmak, hücum etmek (EYSV. 108).
- hınç et-** (T.): Ezmek, tepelemek (EYSV. 109).
- hınç_ol-** (T.): Yorulmak, ezilmek (EYSV. 110).
- hırlı gotik** (T. + ?): Dedikoducu, yapılanı beğenmeyen (EYSV. 110).
- hıştige gel-** (? + T.): Arı iğnesi, beddua (EYSV. 111).
- himi bir ol-** (T.): Temeli, kaynağı, kökü bir olmak, aynı düşünce ve davranışı sergilemek (EYSV. 112).
- hin oğlu hin** (Ar. + T. + Ar.): Kurnaz, açığöz; zekâsını hile yapmakta kullanan (EYSV. 112).
- hoca düğünü** (Far. + T.): Beş on kişinin yaptığı çalgısız düğün (EYSV. 112).
- hoppalada ol-** (T.): Evin taşınma anındaki toparlanmış durumu, ayaklanmış hâli (EYSV. 113).
- horata et-** (Rum. + T.): Sohpet etmek (EYSV. 113).
- hovunu al-** (Ar. + T.): Kızgınlığını gidermek, hırsını almak (EYSV. 114).

huya gel- (Far. + T.): Deli olmak, aklını yitirecek hâle gelmek (EYSV. 115).

-I-

ingıbaz ol- (T.): Kabız olmak (EYSV. 117).

-İ-

igva vër- (Ar. + T.): Ayartmak, kışkırtmak, azdırmak, tahrik etmek (EYSV. 119).

ikicilikde gal- (T.): Karar verememek, tercih yapamamak (EYSV. 120).

imi timi yoḥ (T.): İzi ve belirtisi yok, kayıp (EYSV. 120).

ipipullah sivri küllah (T. + Far.): Sade canından başka bir şeyi olmayan, çırlı çıplak (EYSV. 121).

isa gıḥı (Ar. + T.): Bir toplantıda kuruntulu oturan kişi için söylenir (EYSV. 121).

itdibat ol- (T.): Kaybolmak, gizlenmek; söylediği ya da yaptığı bir şeyi sonradan inkâr etmek (EYSV. 122).

-K-

kesim kes- (T.): Pazarlık etmek, anlaşmak (EYSV. 129).

kıoirik kes-/ol- (T.): Donmak, soğuktan büzüşmek (EYSV. 130).

kırt ét- (T.): Gizlemek, çalmak, bir malı veya parayı sahiplerinden saklayarak kendine mal etmek (EYSV. 131).

kıtır at- (T.): Yalan söylemek (EYSV. 132).

kıvış kıvış et- (T.): Yerinde duramamak, kımıldamak (DS. 2851) (EYSV. 132).

kızıllık et- (T.): Öfkelenmek, hırslanmak (DS. 2866) (EYSV. 133).

koltuḥtan ver- (T.): Pohpohlamak, şişirmek, övmek (EYSV. 134).

kör al- (T.): Tahılda sürme hastalığı olmak (DS. 2962) (EYSV. 137).

körocağ (Far. + T.): Çocuğu olmayan kimse (EYSV. 138).

kötek at- (Far. + T.): Dayak atmak, dövmek (EYSV. 138).

kül esbabı et- (T. + Ar. + T.): İşi pek becerememek, yarım yamalak yapmak (HEŞ. 67).

-L-

lafın belini ğır- (Far. + T.): Sohbet etmek (EYSV. 143).

lebedir ol- (? + T.): Kaybolmak, bir şeyi kaybetmek; gizlenmek (EYSV. 143).

leh düş- (? + T.): Aşırı derecede yorulmak (EYSV. 143).

lıp lıp bağ- (T.): Sürekli bir yere bakmak, bön bön bakmak (EYSV. 144).

lok at- (T.): Aldatmak, verdiği sözün gereğini yapmamak, ortakların birbirine hile yapması (EYSV. 145).

-M-

malamat et- (Ar. + T.): Rezil etmek (EYSV. 147).

manada ol- (Far. + T.): Bahane aramak, bahaneye bakmak (EYSV. 148).

mel mel bağ- (T.): bön bön bakmak, aptal aptal bakmak (EYSV. 150).

mıhat ol- (Ar. + T.): Sahip olmak, göz kulak olmak (EYSV. 151).

mitel at-/esgit-/yay- (Yun. + T.): Misafirlik için gidilen yerde çok kalmak (EYSV. 153).

mosdurluğdan gel- (Yun. + T.): Suçlu olduğu halde suçsuz görünmek, suçunu gizlemek, bildiği bir şeyi bilmemezlikten gelmek (EYSV. 153).

muruz as- (Ar. + T.): Surat asmak, kızmak, küsmek (EYSV. 154).

muruzunu eg- (Ar. + T.): Surat asmak, kızmak, küsmek (EYSV. 155).

-N-

nefes değ- (Ar. + T.): Nazar deęmek (EYSV. 156).

nişedir değ- (Far. + T.): Acele etmek, kıçına nişadır sürülmüş gibi koşuşturmak (EYSV. 157).

-Ö-

öğüre gel- (T.): Boğasamak (EYSV. 163).

örkene un ser- (T.): İstenilen işi yapmaktan çekinmek, ipe un sermek, bahane uydurmak (DS. 3347) (EYSV. 164).

-P-

paç/pıç ét- (T.): Öpmek, sarılmak (EYSV. 167).

pestil et- (T.): Çok dövmek, ezmek (Halk ağzında kullanılır).

pırıldık ver- (T.): Ateşi yakmak, alevlendirmek (EYSV. 171).

pompul çıhar- (T.): Pes demek (EYSV. 174).

pormutluğ ét- (T.): Olurunda ve iyi yürüyen bir işi, dostluğu ve anlaşmayı bozucu şekilde konuşmak, davranmak (EYSV. 174).

pot ğır- (T.): Yanlışlık yapmak, hata etmek (EYSV. 174).

potirik kes- (T.): Çok sinirlenmek (EYSV. 174).

-S-

sakalna gül- (T.): Alay etmek (EYSV. 180).

star et-/ol- (Ar. + T.): Korunmak, barınmak (EYSV. 186).

sökün et- (T.): Birdenbire görünüp ardı arkası kesilmeden gelmek (DS. 3676) (EYSV. 189).

-Ş-

şerbet iç- (Ar. + T.): Nişan töreni yapmak (DS. 3762) (EYSV. 195).

şeve ğır- (Ar. + T.): Hareketli, edalı ve işveli bir şekilde oynamak (EYSV. 195).

şeytan gül- (Ar. + T.): Gece rüyada boşalmak, düş azma (EYSV. 195).

şor et- (Far. + T.): Dile düşürmek, sırrını açığa çıkarmak, birinin kusur ve ayıbını herkese söylemek (EYSV. 197).

şorigi aḥ- (? + T): Ağzının suyu akmak, istek duymak (EYSV. 197).

şorigini tutama- (? + T): Beceriksiz kişiler için söylenir (EYSV. 197).

şor ol- (Far. + T.): Dile düşmek, sırrı açığa çıkmak (EYSV. 197).

-T-

tas gur- (T.): Sihir yapmak (EYSV. 201).

taşgala et- (T.): Acele etmek, işi gürültüye getirmek, telaşlanmak (EYSV. 201).

tava gel- (Far. + T.): Hayvanların semizleşmesi, beslenmek, beslenerek şişmanlamak (EYSV. 201).

tav ol- (Far. + T.): Bitki ürün vermeyecek kadar gür yetişmek (DS. 3847) (EYSV. 201).

tekeri dur- (T.): Dayanıklığı kalmamak (DS. 3863) (EYSV. 202).

tekeye gel- (T.): Keçi çiftleşmek istemek (DS. 3865) (EYSV. 202).

tel vur- (T.): Telgraf çekmek, haber vermek (DS. 3873) (EYSV. 203).

teşenüş ol- (Ar. + T.): Yapılacak bir işin önceden hazırlığa başlamak, gereksiz kaygı ve telaşa kapılmak (EYSV. 204).

tırige düş- (T.): İshal olmak (EYSV. 205).

tike tike et- (T.): Parça parça etmek (EYSV. 206).

tivlen- (T.): Mal mülk sahibi olmak, para pul kazanmak, makam ve yetki sahibi olmak (EYSV. 207).

toz vër- (T.): Azarlamak (EYSV. 209).

-U-

ushabası ol- (T.): Bir durumdan, olaydan deneyim sahibi olmak, aklı başına gelmek (DS. 4042) (EYSV. 214).

-Ü-

ürâgi gağ- (T.): Midesi bulanmak, iğrenmek, tiksirmek (EYSV. 215).

ürâgi galdurma- (T.): Dayanamamak, üzölmek, iğrenmek, tiksirmek (EYSV. 215).

üzbar ol- (T.): Yüz yüze gelmek, yüzleşmek (DS. 4084) (EYSV. 217).

üz eti yere tökül- (T.): Ölmek, ölüp cesedin çürümesi, beddua (EYSV. 217).

üzünü tök- (T.): Surat asmak (EYSV. 218).

-V-

Veran ol- (Far. + T.): Yıkılmak, viran olmak, harabe olmak (EYSV. 219).

vırige düş- (T.): İshal olmak (EYSV. 220).

vıtvıtık düş- (T.): Endişe etmek, telaşlanmak (EYSV. 220).

-Y-

yağlı kara (T.): Suç atan (DS. 4123) (EYSV. 221).

yalama ol- (T.): Aygıt eskikip yıpranmak, vida genişlemek, tutmaz olmak (DS. 4137) (EYSV. 221).

yan çık- (T.): Arka çıkmak, desteklemek (EYSV. 222).

yan vèr- (T.): Kaçınmak, kaçmak; sözünden dönmek (EYSV. 223).

yavuncul ol- (Ar. + T.): Çok yalvarmak, eline ayağına kapanmak (EYSV. 224).

yayalan- (T.): Kaz gibi iki yana sallanarak yürümek (DS. 4209) (EYSV. 224).

yayan yapıldağ (T.): Binitsiz ve yalınayak (DS. 4209) (EYSV. 224).

- yazığı gel- (T.):** Acımak (EYSV. 224).
- yel gir- (T.):** Romatizma ağrısı (EYSV. 225).
- yeldir etme- (T.):** Tenezzül etmemek (EYSV. 226).
- yerden yığma (T.):** Bodur, şişman (DS. 4250) (EYSV. 226).
- yessir ol- (T.):** Yolunda ölmek, kul kurban olmak (DS. 4255) (EYSV. 227).
- yeşillen- (T.):** Cinsel isteklerini söz ve davranışlarla belli etmek (DS. 4256) (EYSV. 227).
- yetir etme- (T.):** Zaman bulamamak (EYSV. 227).
- yolsuz ol- (T.):** Esnafın yanlış iş yapması (HEŞ. 29).
- yolyemez (T.):** Kabadayı, külhanbeyi (EYSV. 228).
- yol pakla- (T.):** Esnafın yanlış yaptığı işi düzeltmesi (HEŞ. 42)
- yola vur- (T.):** Yola göndermek, yollamak (EYSV. 228).
- yuğusu sel ol- (T.):** Uykusu hafif olmak (EYSV. 229).
- yüz al- (T.):** Şımarmak (Halk ağzında kullanılır).
- yüzünü karala- (T.):** Gayrı meşru olarak evlenmek, cinsel ilişki de bulunmak (EYSV. 230).

-Z-

- zımpirik kesil- (T.):** Aşırı soğuktan donmak (EYSV. 232).
- zivanadan çıh- (Far. + T.):** Çok sinirlenmek, öfkelenmek (EYSV. 233).

Kısaltmalar

- (EYSV.):** Elazığ Yöresi Söz Varlığı
- (DS):** Derleme Sözlüğü
- (YTS.):** Yeni Tarama Sözlüğü
- (HEŞ.):** Harput'ta Esnaf Şeyhi

Kaynaklar ve Kaynak Kısaltmaları

- AKSAN, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yay.
- AKSAN, D. (2000). *En Eski Türkçe'nin İzlerinde*. İstanbul: Simurg Yay.
- AYVERDİ, S. (1993). *Türkçenin Nakışları*. (Yayına Hazırlayan: Kazım Yetiş). İstanbul: Kubbealti Yay.
- BURAN, A. ve İLHAN, N. (2008). *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yay.
- KAŞGARLI MAHMUD. (1992). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi C. II* (çev. Besim Atalay), Ankara, TDK Yay.
- NADELYAEV, V. M. vd., (1969). *Drevnetyurskiy Slovar*. Leningrad.
- ÖZKAN, M. (2004). Deyimleşmiş İkişemeler, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri* (20–26 Eylül- 2004) C. II. s. 2289–2317. Ankara: TDK Yay.
- SİNAN, A. T. (2001). *Türkçenin Deyim Varlığı*. Malatya: Kubbealti Yay.
- TASALI, L. *Harpüt'ta Esnaf Şeyhi*. Ankara: Emek Ofset.
- TÜRK DİL KURUMU. (1949). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- TÜRK DİL KURUMU. (1983). *(YTS) Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- TÜRK DİL KURUMU. (1993). *(DS) Derleme Sözlüğü, I-XII. C*. Ankara: TDK Yay.
- YUSUF HAS HACİP. (1991). *Kutadgu Bilig*. (çev. Reşit Rahmeti Arat). Ankara: TDK Yay.